

3) ožujak

Sakrament pomirenja

čini pokornika i zadaće službenika

Uvod

Bitno mjesto na putu vjernikova vraćanja Bogu pripada sakramentu pomirenja. On predstavlja poseban oblik susreta Boga i čovjeka. Izvrstan model tog susreta, sa svim bitnim obilježjima, oslikan je u evanđeoskoj prisposobi o izgubljenom sinu i milosrdnom ocu (usp. *Lk* 15,11-32). U njoj možemo razaznati čine koji su bitni za sakrament pomirenja, a o kojima će biti riječi u ovoj građi za trajnu formaciju: kajanje, priznanje grijeha, zadovoljština (čini pokornika) i odrješenje- oprostjenje (ovlast službenika). No prije prikazivanja pojedinih čina pokornika i ovlasti i zadaća službenika iznijet će se razlozi postojanja sakramenta pomirenja, njegova svrha i sadržaj. Najveća će se pozornost posvetiti priznanju grijeha jer praksa pokazuje da su pokornici često nedovoljno poučeni o tome kako se iskreno, potpuno i dobro ispovijediti. Osim o ovlasti odrješenja govorit će se i o drugim zadaćama ispovjednika koji istodobno treba biti i dobar pastir, sudac te iskusan liječnik i učitelj.

Zašto sakrament pomirenja poslije krštenja?

Po sakramentima kršćanske inicijacije (krštenju, potvrđi i euharistiji) čovjek prima novi, Kristov život. No „taj novi život Božjeg djeteta može oslabiti, a može se čak i izgubiti grijehom.“ (*Katekizam Katoličke Crkve*, KKC 1421)⁸ Krštenje nije uklonilo *krhkost* i *slabost* ljudske naravi. Ono nije uklonilo ni *sklonost na grijeh*, koju predaja naziva *požudom* (latinski *concupiscentia*). Velika je tajna zašto je u vjerniku i poslije krštenja ostala sklonost na grijeh. *Katekizam Katoličke Crkve* daje sljedeći odgovor: da se kršćani „prokušaju u borbi kršćanskog života“, „borbi obraćenja radi postizanja svetosti i vječnog života na koji nas Gospodin neprestano zove“ (br. 1426; usp. Tridentski sabor: DS 1515 i 1545⁹). Doista, "Crkva – koja u vlastitom krilu obuhvaća grješnike te je u isti mah i sveta i uvijek potrebna čišćenja – neprestano kroči putem pokore [trajnog vraćanja Bogu] i obnove" (*Lumen gentium*, konstitucija Drugog vatikanskog koncila o Crkvi, 8).

Krist je ustanovio *sakrament pomirenja* „prije svega za one koji nakon krštenja padnu u teški grijeh i tako izgube krsnu milost, nanoseći ranu i zajedništvu s Crkvom. Njima sakrament pokore pruža novu mogućnost obraćenja i ponovnog dobivanja milosti opravdanja. Zato Oci Crkve predstavljaju ovaj sakrament kao 'drugom dasku (spasa) nakon brodoloma gubitka milosti'“ (KKC 1446; Tertulijan, *De paenitentia*, 4,2; usp. Tridentski sabor: DS 1542). Gospodin je „htio da njegova Crkva, snagom Duha Svetoga, nastavi i djelo njegova liječenja i

⁸ *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1994.

⁹ DS = H. Denzinger, *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum; Zbirka ispovijesti vjere, definicija i deklaracija o pitanjima vjere i morala*.

spašavanja svojih članova. To je svrha sakramenata ozdravljanja: pokore i bolesničke pomasti.“ (KKC 1421)

Sakrament pomirenja je dar i plod vazmenog otajstva uskrslog Gospodina. On je ustanovio ovaj sakrament ukazavši se apostolima i govoreći im: "Primate Duha Svetoga! Kojima otpustite grijeh, otpušteni su im, kojima zadržite, zadržani su im!" Kad shvatimo veličinu Božjega dara novoga života u krštenju, uočiti ćemo koliko je grijeh nešto *nedopustivo* za onoga tko se u krštenju "Kristom zaodjenuo". Kad se naviknemo živjeti u Božjoj milosti, postajemo osjetljiviji na grijeh i na snagu kojom nas on odvaja od Boga te nam tada smetaju i laki grijesi. „Kristovu kraljevstvu možemo pristupiti jedino po 'metanoji' [obraćenju].“¹⁰ To je rečeno već u prvom navještaju: "Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! *Obratite se* i vjerujte evanđelju!" (Mk 1,15) U krunici Blažene Djevice Marije, u trećem otajstvu svjetla, kažemo: "...Isus, koji nam je kraljevstvo Božje navijestio i na obraćenje nas pozvao".

Nazivi ovog sakramenta očituju njegovu svrhu i sadržaj

Nazivi ovog sakramenta govore o njegovim različitim vidovima. „Zove se *sakrament obraćenja* jer sakramentalno ostvaruje Isusov poziv na obraćenje, put povratka k Ocu od kojeg se čovjek grijehom udaljio“; zove se *sakrament pokore* „jer posvećuje osobni i zajednički put obraćenja, kajanja i zadovoljštine kršćana grešnika“; „zove se *sakrament ispovijedi* jer je priznanje ili ispovijed grijeha pred svećenikom bitni element ovog sakramenta“; zove se *sakrament oprostjenja* jer, po svećenikovu sakramentalnom odrješenju, Bog daje pokorniku 'oprostjenje i mir“; „zove se *sakrament pomirenja* jer daruje grešniku ljubav Boga pomiritelja“ – pokornik je spreman 'izmiriti se s bratom' (usp. KKC 1423-1424).

Pokornici koji pristupaju sakramentu pomirenja „primaju od Božjeg milosrđa oprostjenje uvrede Bogu načinjene i ujedno se pomiruju s Crkvom, koju su svojim grijehom ranili i koja radi za njihovo obraćenje s ljubavlju, primjerom i molitvom“ (KKC 1422; II. Vatikanski sabor, *Lumen gentium*, 11).

„Dajući apostolima udioništvo u moći opraštanja grijeha, Gospodin im također daje vlast da pomiruju grešnike s Crkvom.“ (KKC 1444) Šimunu Petru je rekao: „Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga, pa što god svezješ na zemlji, bit će svezano na nebesima, a što god odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima“ (Mt 16,19). „Riječi *vezati* i *odriješiti* znače: koga vi isključite iz svoga zajedništva, bit će isključen iz zajedništva s Bogom; koga vi ponovno primite u vaše zajedništvo, Bog će ga također primiti u svoje. *Pomirenje s Crkvom neodvojivo je od pomirenja s Bogom.*“ (KKC 1445)

Čini pokornika

U trećem dijelu razložit ćemo bitne čine pokornika u sakramentu pomirenja. To su: kajanje, priznanje grijeha i sakramentalna zadovoljština. Oni su bitni za postizanje učinaka ovog sakramenta.

¹⁰ PAULUS VI, Const. Apost. *Poenitemini*, 17. febr. 1966: AAS 58 (1966), 179.

a) Kajanje

Kajanje je "bol duše i osuda počinjenog grijeha s odlukom više ne griješiti" (KKC 1451; Tridentski sabor, DS 1676). Kajanje je izraz obraćenja, a obraćenje se odnosi na prošlost, sadašnjost i budućnost. Isus je grješnici rekao: "Idi i *odsada* više nemoj griješiti!" Bez odluke da se *ubuduće* više neće griješiti, vjernikova volja se ne bi usprotivila grijehu. Kajanje mora biti čin vjernikove volje, kao što je i grijeh proizišao iz njegove volje. Ono mora isključiti također svaku naklonost prema grijehu.

Odluka da se više ne griješi mora biti čvrsta i djelotvorna, pokornik treba biti spreman uporabiti potrebna sredstva kako ne bi opet upao u grijeh. Mora biti spreman, na primjer, izbjegavati grješne prigode.

Razlikujemo bližu i dalju grješnu prigodu. *Bliža* je, ako je napast koja proizlazi iz okruženja, stanja i okolnosti velika i teško savladiva. *Dalja* je prigoda, ako je napast mala i takva da je osoba može lako svladati. Razlikujemo također hotimičnu i neizbježnu prigodu. *Hotimičnu* prigodu za grijeh osoba dobre volje može izbjeći. *Neizbježna* prigoda je ona koju osoba dobre volje ne može izbjeći.

Predaja razlikuje savršeno i nesavršeno kajanje. Kajanje se naziva *savršenim* (latinski *contritio*) kada proizlazi iz ljubavi prema Bogu. Takvo kajanje oprašta lake grijehe, „a postiže oprostjenje i teških grijeha, ako uključuje čvrstu odluku pristupiti sakramentalnoj ispovijedi čim to bude moguće“ (KKC 1452). Na primjer, teški bolesnik, koji ne može pristupiti ispovijedi, može se savršeno pokajati i postići oprostjenje i teških grijeha, ako pritom ima čvrstu odluku da se ispovijedi čim to bude moguće (usp. Tridentski sabor, DS 1677). *Nesavršeno* kajanje (latinski *atritio*) također je dar Božji, poticaj Duha Svetoga. „Nastaje kao posljedica promatranja odvratnosti grijeha ili iz straha od vječne osude i drugih kazni koje grešniku prijete. (...) Samim nesavršenim kajanjem, ipak, ne postiže se oprostjenje teških (smrtnih) grijeha, ali ono stvara raspoloženje da ga primimo u sakramentu pokore.“ (KKC 1453)

Važno je znati da obraćenje, povratak Bogu, nije samo ljudsko djelo. Kajanje je dar Božji. Milost Božja privlači i potiče čovjekovo srce da odgovori milosrdnoj Božjoj ljubavi.

b) Priznanje grijeha ili ispovijed

Prije govora o priznanju grijeha ili o ispovijedi u užem smislu riječi valja objasniti kada se čini *teški* (smrtni) grijeh, a kada *laki*. Ponekad vjernik nije siguran kakav je grijeh počinio: težak ili lak.

Teški grijeh se čini kad je istodobno posrijedi *teška stvar, puna svijest i slobodan pristanak*. On razara u nama ljubav, lišava nas posvećujuće milosti i, ako za nj nema kajanja, vodi u vječnu smrt u paklu. Oprašta se redovito u sakramentu krštenja i, poslije krštenja, u sakramentu pomirenja (usp. *Katekizam Katoličke Crkve. Kompendij*, 395).

Laki grijeh se čini kad je posrijedi laka stvar, ili je, makar bila teška, bez pune svijesti ili bez potpuna pristanka. On ne raskida savez s Bogom, ne suprotstavlja nas božanskoj volji i prijateljstvu, ali slabi ljubav prema Bogu i ljudima, očituje neurednu sklonost prema stvorenim dobrima, priječi napredak duše u vršenju krjeposti i moralnog dobra, zaslužuje vremenite kazne za očišćenje. (usp. Isto, 396). „No namjerni laki grijeh, koji ostaje bez pokajanja, malo po malo nas pripravlja da počinimo teški grijeh.“ (KKC 1863)

„Pojedinačna i cjelovita ispovijed i odrješenje jedini su redoviti način kojim se vjernici pomiruju s Bogom i Crkvom, osim ako fizička i moralna nemogućnost ispričavaju od takve ispovijedi.“¹¹ (KKC 1484) Priznanje grijeha je bitni čin sakramenta. Već se u njemu samome očituje kajanje i želja za obraćenjem. Pokornik „mora svećeniku ispovijediti *sve teške grijeh*e, koje još nije ispovijedio i kojih se sjeća nakon brižljivog ispita savjesti.“ (KKC 1493) *Zakonik kanonskoga prava* precizira da je pokornik „obvezan ispovijediti sve teške grijehe po vrsti i broju... koji ključevima Crkve [crkvenom vlašću] još nisu izravno otpušteni ni u pojedinačnoj ispovijedi priznati, a kojih je svjestan nakon pomna ispitivanja sebe.“ (kan. 988) *Ispit savjesti*, koji se traži kao priprema za sakrament pomirenja, nužan je preduvjet priznavanja grijeha. Savjest otkriva zakon od Boga zapisan u čovjekovu srcu. Tom zakonu se čovjek treba pokoravati da bi činio dobro i izbjegavao zlo, ali treba paziti da savjest bude ispravno oblikovana, pri čemu se treba oslanjati na ispravan nauk Crkve.¹² Treba ispovijediti i najtajnije teške grijehe i „počinjene samo protiv dviju zadnjih od Deset Božjih zapovijedi, jer ponekad ti grijesi teže ranjavaju dušu te su opasniji od onih koji se čine javno“ (Tridentski sabor: DS 1680)¹³. Brižljiva, pomna osoba je usredotočena na ono što čini, nije rastresena i površna. Ako pokornik kaže svećeniku "Ne mogu se sjetiti što sam sagriješio, Vi me pitajte", znači da nije ispitao svoju savjest. Priznanje grijeha ne može se svesti na svećenikova pitanja i pokornikove odgovore. Priznanje treba biti osobno, duboko i iskreno. Nespremnost na priznanje pojedinačnih grijeha očituje nespremnost na istinsko kajanje.

Nije dovoljno općenito se priznati grješnikom, nego je potrebno *reći sve počinjene grijeh*e. Priznanjem grijeha pred svećenikom pokornik „se sučeljava s grijesima zbog kojih osjeća krivim; preuzima odgovornost za njih i na taj se način otvara Bogu i zajedništvu Crkve da sebi omogući novu budućnost.“ (KKC 1455) Događa se da se netko nije ispovijedao godinama pa kaže da je teško griješio protiv svih Božjih zapovijedi. No i takav pokornik treba učiniti dodatni napor i pojedinačno navesti svoje grijehe. Treba priznati svaki pojedinačni teški grijeh i naznačiti je li se ponavljao. Zahtjev da se priznaju grijesi u ispovijedi je *božanskog prava*; ne proizlazi iz crkvene odredbe, nego iz Božje riječi, iz same naravi sakramenta.

Ako je potrebno, svećenik će pokorniku pomoći da se potpuno i cjelovito ispovijedi. To će svećeniku omogućiti da jasnije prosuditi njegovo duševno stanje. *Zakonik kanonskog prava* traži od svećenika da „u postavljanju pitanja postupa razborito i obzirno, vodeći računa o položaju i dobi pokornika“ (kan. 979).

Nakon priznanja grijeha i prihvaćanja zadovoljštine, a prije odrješenja, pokornik očituje svoju skrušenost i kajanje posebnom „pokornikovom molitvom“. U *Redu pomirenja pojedinih pokornika* donosi se za to sljedeća molitva: *Bože moj, kajem se od svega srca jer grijehom*

¹¹ „Fizička nemogućnost može biti radi teške bolesti, nijemosti, neposredne opasnosti od brodoloma, bombardiranja, potresa...; moralna nemogućnost može postojati zbog teškog straha za sebe ili bližnje, zbog teške sablazni ili straha da se dođe na zao glas, opasnosti da se povrijedi sakramentalni pečat...“ (M. BERLJAK, *Sakramenti ozdravljenja. Pokora i bolesničko pomazanje. Pravno-pastoralni komentar*, Zagreb, 2004., 22)

¹² Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Gaudium et spes*, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, br. 8,16, 19, 26, 41, 48; I. KARLIĆ, *Sveti sakramenti. Susret s Isusom Kristom u sakramentima Crkve*, Zagreb, 2014., 161-162.

¹³ Deveta zapovijed upozorava na pohotu ili tjelesnu požudu i zahtijeva da se pobijedi tjelesna požuda u mislima i željama, poziva na duhovnu borbu, krepost čistoće, umjerenost, stidljivost. Deseta zapovijed zabranjuje pohlepu i neurednu gramzljivost za tuđim dobrima, kao i zavist, tj. žalost zbog tuđega dobra i neumjerenu čežnju da ga se prisvoji te poziva na nenavezanost na bogatstvo, dobrohotnost, poniznost i prepuštanje Božjoj providnosti. (usp. KKC 2514-2557; KKC – *Kompendij* 527-533).

uvrijedih tebe, Oče, najveće i najmilije dobro. Žao mi je za sve zlo što ga učinih i dobro koje propustih. Čvrsto odlučujem s tvojom milošću: činiti pokoru, ispraviti nepravdu i sablazan, kloniti se grešne prigode i više ne griješiti. Po zaslugama muke Spasitelja našega Isusa Krista smiluj mi se Gospodine.

Ima pokornikâ koji kažu da se došli ispovijediti kako bi "malo olakšali dušu" ili da ih "svećenik odriješi". Takav pokornik obično smatra da će svi njegovi grijesi biti oprosteni samim tim što je došao na ispovijed. Nedovoljno poučen, ne zna da je u ispovijedi *nužno* iznijeti sve teške grijeha i koliko su puta počinjeni. Očito je da se u takvom slučaju radi o krivom razumijevanju sakramenta pomirenja. Kao što bolesnik mora liječniku pokazati ranu, da mu liječnik pomogne, tako i pokornik mora reći, priznati svoje grijeha da ga Bog izliječi, da mu oprostí grijeha koje je počinio i koje priznaje.

„Savjestan kršćanin vjernik neće nikada hotimično živjeti u smrtnom ili teškom grijehu. Treba uvijek što je moguće prije poći i pomiriti se s Bogom (...). Tko je svjestan da je učinio teški grijeh, ne smije primiti svetu pričest i učiniti svetogrđe, pa makar osjećao veliku bol i kajanje, a da prethodno nije primio sakramentalno održenje (osim ako se radi o teškom razlogu [za pričješćivanje], a nije mu nikako moguće pristupiti svećeniku).“¹⁴

Kao razlog nepristupanju sakramentu pomirenja neki kažu: "Ja se ispovijedam izravno Bogu!" To je potpuno neutemeljeno jer je Bog po Isusu Kristu biskupima i svećenicima *predao ovlast* opraštanja grijeha u Crkvi. Takvi, nedovoljno poučeni vjernici, na taj način zapravo „odbacuju Crkvu, a na neki način i samoga Isusa Krista, Posrednika između Boga i ljudi. Budući da je Crkva sakrament Isusa Krista, ona je vidljivi posrednik između Boga i ljudi. Tu Crkvu predstavlja svećenik u sakramentu pomirenja.“¹⁵ Ne postoje dva puta otpuštenja grijeha poslije krštenja, jedan sakramentalni, a drugi izvansakramentalni. Samo je jedan put: sakrament pokore je isto tako potreban za spasenje onih koji su griješili poslije krštenja, kao što je krštenje potrebno za spasenje nekrštenih (usp. DS 1672)¹⁶.

Priznanje lakih grijeha

U ispovijedi pokornik zna reći: "Nisam veliki grješnik!" Ako to znači da nije počinio teške grijeha, može se razumjeti i prihvatiti. No Crkva živo preporučuje također ispovijedanje lakih grijeha jer nam ono pomaže oblikovati ispravnu savjest i boriti se protiv zlih sklonosti, prepustiti se Kristu da nas liječi te napredovati u životu Duha (usp. KKC 1458; KKC – *Kompendij*, 306). Skloni smo padati u osrednjost. Ispovijed lakih grijeha pomaže nam da se iz nje izdignemo. Ona nas nadalje čini nas poučljivijima glasu Duha Svetoga. Sakrament nije samo sakrament opraštenja, nego i susret s Bogom u kojem se prima njegova milost koja uvećava našu otpornost na grijeh, na zlo. Stoga se možemo ispovijedati i kad nemamo teških grijeha.

Sakrament pomirenja i duhovno-pastoralno savjetovanje

Ispovijed, priznanje vlastitih grijeha, je također duboka *potreba ljudske psihe*. Stoga je sakrament često prigoda ne samo za priznavanje grijeha nego i za iznošenje pitanja i dvojbi,

¹⁴ I. KARLIĆ, *Sveti sakramenti*, 164; usp. KKC 1457; kan. 916.

¹⁵ I. KARLIĆ, *Sveti sakramenti*, 171.

¹⁶ *Catechismo della Chiesa Cattolica. Testo integrale e commento teologico*, Casale Monferrato, 1993., 894.

koji su s grijesima povezani. U praksi je dobro da se te dvije razine odvoje: da se prvo ostvare svi elementi sakramentalne ispovijedi – kajanje, priznanje grijeha uz možebitnu pomoć ispovjednika, određivanje zadovoljštine i odrješenje – a da se nakon toga nastavi s temama koja imaju obilježje duhovnog savjetovanja ili duhovnog vodstva, ako okolnosti to omogućuju. Problem može biti nedovoljna osjetljivost ispovjednika za tu dimenziju ispovijedi, kad on ne posvećuje dovoljno pažnje pokorniku, ne zanima se za njegovu povijest, ne uspostavlja dijalog koji bi mu pomogao u dubljem poznavanju pokornika i boljem razumijevanju okolnosti. To često nije moguće zbog velikog broja pokornika, osobito prije velikih blagdana. Stoga se preporučuje da se slavlje sakramenta pomirenja održava petkom ili subotom, uoči nedjelje i blagdana. Tada će se, s više vremena, u većoj mjeri moći ostvariti i dimenzija savjetovanja i usmjeravanja.

c) Zadovoljština

„Pravo obraćenje dovršuje se zadovoljštinom za grijeh, poboljšanjem života i naknadom nanesene štete. Vrsta i mjera pokore [sakramentalne zadovoljštine za grijeh] treba biti prilagođena svakom pokorniku napose, kako bi svatko popravio red što ga je narušio te mu se dade pravi lijek za bolest od koje je bolovao“ (*Red pokore, Prethodne napomene*, br. 6c). Zadovoljština je „ne samo okajavanje učinjenih grijeha nego i pomoć za nov život i lijek protiv slabosti. Stoga, (...) neka odgovara težini i naravi grijeha. Zadovoljštinom može biti molitva, samoodricanja, a osobito služenje bližnjemu i djela milosrđa, kojima se jasno osvjetljuje da grijeh i njegovo otpuštenje ima i društveni značaj.“ (*Isto*, br. 18) Može također biti strpljivo prihvaćanje križa koji moramo nositi i teškoća na koje nailazimo na životnom putu i u ostvarivanju vlastitog poslanja.

"Nakon odrješenja ostaje u pokorniku područje sjene zbog ranâ koje su uzrokovali grijesi, zbog nesavršene ljubavi u kajanju, zbog oslabljenih duhovnih snaga; u tom području sjene djeluje žarište zaraze grijeha koje treba nadvladati mrtvljenjem i pokorom. To je značenje ponizne, ali iskrene zadovoljštine (Ivan Pavao II., *Pomirenje i pokora*, 31).

Zadovoljštinu nalaže svećenik prema težini i naravi počinjenih grijeha. Prihvaćanje zadovoljštine i njezino izvršenje pokazuju spremnost pokornika na obraćenje. U zadovoljštini se izvanjskim činima iskazuje kajanje za učinjene grijeha. Zato pokornik treba prihvatiti zadovoljštinu prije primanja odrješenja. *Katekizam Katoličke Crkve* jasno obrazlaže smisao sakramentalne zadovoljštine (koja se naziva i „pokora“): „Mnogi grijesi nanose štetu bližnjemu. Treba učiniti što je moguće da se šteta nadoknadi (npr. vratiti ukradene stvari, popraviti dobar glas oklevetanom, izliječiti rane). To je zahtjev obične pravednosti. Osim toga grijeh ranjava i slabi samoga grješnika, kao i njegove odnose s Bogom i bližnjim. Odrješenje briše grijeh, ali ne popravljiva sve nereda što ih je grijeh uzrokovao. Grešnik, nakon što je rasterećen od grijeha, još treba ponovno steći puno duhovno zdravlje. Mora, dakle, *učiniti nešto više* da ispravi svoje krivnje: na prikladan način treba „zadovoljiti“ ili „okajati“ svoje grijeha.“ (br. 1459) Grijeh je potvrdio pokornikovu sklonost na zlo i oslabio mu snagu za suprotstavljanje zlu i napastima. Sve su to razlozi za odgovarajuću zadovoljštinu i pokorničke čine i poslije sakramentalnog pomirenja, u "dinamizmu raskajana srca" koje se osjeća pozvano na povratak Bogu i na postojano zajedništvo s njim. Stoga svećenik koji pokorniku nalaže zadovoljštinu treba voditi

računa o osobnom stanju pokornika i tražiti njegovo duhovno dobro u budućnosti. Zadovoljština mu treba biti ljekovita u duhovnom smislu, konkretna, takva da se osjeti kao čin za koji treba izdvojiti vlastito vrijeme i energiju.

Vlast odrješenja i druge zadaće službenika sakramenta

U posljednjem dijelu bit će riječi o odrješenju za koje je ovlašten svećenik, nakon što je pokorniku naložio primjerenu zadovoljštinu, o čemu se već govorilo u prethodnom poglavlju; skrenut će se pozornost i na druge ispovjednikove zadaće i odgovornosti u sakramentu pomirenja: na njegovu službi pastira, liječnika i sudca i na „sakramentalni pečat“, to jest na obvezu čuvanja ispovjedne tajne.

a) Odrješenje

„Budući da je Krist službu pomirenja povjerio apostolima, tu službu nastavljaju vršiti biskupi, njihovi nasljednici, i prezbiteri [svećenici], suradnici biskupa. Snagom sakramenta Reda, biskupi i prezbiteri [svećenici] imaju vlast opraštati sve grijeha 'u ime Oca i Sina i Duha Svetoga'“. (KKC 1461) U obavljanju te službe svećenici djeluju u zajedništvu s biskupom te imaju udjela u njegovoj vlasti i službi, a on je ravnatelj pokorničke prakse. Svećenik koji po crkvenim zakonima ima ovlast odrješivanja jest opunomoćen službenik sakramenta pokore. Svi pak svećenici, pa i neovlašteni za ispovijedanje, valjano i dopušteno odrješuju pokornike u smrtnoj opasnosti (usp. *Red pokore. Prethodne napomene* 9 a i b). „Svaki kome je snagom službe povjereno dušobrižništvo [latinski *animarum cura*] obvezan je voditi brigu da se ispovijede povjereni mu vjernici koji to razložno mole i da im se pruži prigoda pristupiti pojedinačnoj ispovijedi u određene dane i sate koji njima odgovaraju.“ (kan. 986, §1)

Obrazac odrješenja

Danas važeći obrazac (formulu) odrješenja u Katoličkoj Crkvi odobrio je papa Pavao VI. Ona glasi: „*Bog, milosrdni Otac, pomirio je sa sobom svijet smrću i uskrsnućem svojega Sina, i izlio je Duha Svetoga za otpuštenje grijeha. Neka ti po služenju Crkve on udijeli oproštenje i mir. I ja te odrješujem od grijeha tvojih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.*“ (*Red pokore*, br. 46) Ovaj obrazac izražava bitne elemente sakramenta pomirenja: „Milosrdni Otac izvor je svakog oproštenja. Po Pashi svoga Sina i daru svoga Duha te po molitvi i služenju Crkve, on izvršuje pomirenje grešnika.“ (KKC 1449)

Uskrata i odgoda odrješenja

Zakonik kanonskoga prava jasno nalaže svećeniku: „Ako svećenik ne sumnja u raspoloženje pokornika i ovaj moli odrješenje, neka odrješenje ne uskrati niti odgodi.“ (kan. 980) Kada svećenik stekne moralnu sigurnost da pokornik koji se je ispovijedio i moli odrješenje, te koji ima potrebne uvjete da može biti pouzdano i učinkovito pomiren s Bogom i Crkvom, on odrješenje ne može uskratiti, a niti odgoditi; može to, naprotiv, učiniti jedino ako sumnja u pokornikovo raspoloženje ili smatra da on ne ispunjava uvjete za pomirenje. Tada treba

pokorniku smireno i s puno razumijevanja obrazložiti zašto ne može podijeliti odrješenje, hrabreći ga da ustraje u dobru.¹⁷

b) Pastir, sudac, liječnik i učitelj

„Slaveći sakrament pokore, svećenik vrši službu [Isusa Krista] Dobrog Pastira koji traži izgublenu ovcu, [Isusa] Dobrog Samarijanca koji liječi rane, Oca koji čeka izgubljenog sina te ga pri povratku prihvaća, kao i službu pravednog Suca koji ne pravi razlike među osobama i čiji je sud u isti mah pravedan i milosrdan. Riječju, svećenik je znak i sredstvo Božje milosrdne ljubavi prema grešniku.“ (KKC 1465)

„Ispovjednik nije gospodar, već službenik Božjeg praštanja... stoga se treba sjediniti s Kristovom nakanom i ljubavlju. On mora imati prokušano znanje o kršćanskom vladanju, iskustvo ljudskih stvarnosti, poštovanje i obzirnost prema palima; treba ljubiti istinu, biti vjeran učiteljstvu Crkve te strpljivo voditi pokornika prema izlječenju i punoj zrelosti. Treba za njega [pokornika] moliti i činiti pokoru povjeravajući ga milosrđu Gospodnjem.“ (KKC 1466; usp. kan. 978, §§ 1-2)

U *Prethodnim napomenama* Reda pokore se osim ovih smjernica *Katekizma* kaže: „Da bi ispovjednik mogao pravilno i vjerno vršiti svoju službu, neka poznaje bolesti duša i pruža im prikladne lijekove i neka mudro izvršuje sudačku službu. Neka stječe za to nužno znanje i razboritost brižnim učenjem, pod vodstvom crkvenog učiteljstva, a posebno molitvom. Jer prosuđivanje duhova jest duboko pronicanje Božjega djela u srcima ljudi, dar Duha svetoga i plod ljubavi.“ (br. 10 a; usp. *Fil* 1,9-10) Kao liječnik, ispovjednik daje dijagnozu bolesti duše, propisuje potrebne lijekove i njeguje rane nastale grijehom. Kao učitelj, poučava pokornika o obvezama, razrješava dvojbe, ispravlja zablude, daje primjerene savjete – jednom riječju rasvjetljuje njegovu dušu.¹⁸

c) Ispovjedna tajna

„Svaki svećenik koji prima ispovijedi obvezan je, pod prijetnjom najstrožih kazni, obdržavati posvemašnju tajnu o grijesima koje mu je pokornik ispovijedio“ (KKC 1467), svjestan da je kao Božji službenik upoznao tajnu savjesti brata. „Nije mu dopušteno ni na koji način govoriti ni o onome što je u ispovijedi saznao, niti o životu pokornika.“¹⁹ Ni najvažniji interesi, bilo privatnog bilo javnog dobra, ne mogu opravdati povredu ispovjedne tajne.

Sažetak

Po sakramentu pomirenja vjernik se poslije teškoga grijeha vraća u zajedništvo s Bogom. To je također sakrament obraćenja, pokore – obraćeničkog hoda i Božjeg oprostjenja. Za primanje oprostjenja nužni su kajanje, potpuno priznanje grijeha i pokornikovo prihvaćanje zadovoljštine. Pokornik mora svećeniku ispovijediti sve teške (smrtne) grijeha koje još nije

¹⁷ Usp. M. BERLJAK, *Sakramenti ozdravljenja*, 54-55.

¹⁸ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, Rim, 1996, 192-193.

¹⁹ I. KARLIĆ, *Sveti sakramenti*, 172.

ispovijedio i kojih se sjeća nakon pomnog ispita savjesti. Samo je jedan put otpuštenja vjernikova grijeha poslije krštenja: sakrament pomirenja. Preporučuje se i ispovijedanje lakih grijeha jer nam pomaže oblikovati ispravnu savjest i boriti se protiv zlih sklonosti, prepustiti Kristu da nas liječi te napredovati u životu pod vodstvom Duha Svetoga. Sakramentalna zadovoljština trebala bi biti pomoć za novi život i lijek protiv slabosti, put vraćanja oslabljenih duhovnih snaga, ponovnog stjecanja punoga duhovnog zdravlja. Snagom sakramenta reda biskupi i svećenici imaju vlast opraštati grijehe u ime Božje. Oni su dužni pružiti mogućnost za pojedinačnu ispovijed svima koji to razložno traže. Ako ispovjednik ne sumnja u raspoloženje pokornika koji moli odrješenje i ako pokornik ima za to uvjete, dužan mu je udijeliti odrješenje, bez uskrate i odgode. Ispovjednik treba istodobno biti, poput Isusa, dobar pastir koji prima grešnike s razumijevanjem i pravedan sudac na temelju Božje riječi i nauka Crkve. Obvezan je također poštivati „sakramentalni pečat“ i, poštujući dostojanstvo pokornika, čuvati ispovjednu tajnu.

Pitanja za razgovor

1. Zašto je u vjerniku i poslije krštenja ostala sklonost na grijeh?
2. Zašto je Krist ustanovio sakrament pomirenja?
3. Što je kajanje? Objasni i obrazloži!
4. Kada se čini teški (smrtni) grijeh? Objasni pojedine činjenice koje grijeh čine teškim!
5. U čemu nam pomaže ispovijedanje lakih grijeha?

Literatura

Katekizam Katoličke Crkve, Zagreb, 1994. (brojevi: 1450-1467;1480-1498)

Katekizam Katoličke Crkve. Kompendij, Split, 2006.

Red pokore, Zagreb, 2009.

I. Karlič, *Sveti sakramenti. Susret s Isusom Kristom u sakramentima Crkve*, Zagreb, 2014.

M. Berljak, *Sakramenti ozdravljenja. Pokora i bolesničko pomazanje. Pravno-pastoralni komentar*, Zagreb, 2004.